

Časopis ***Školski knjižničar***

Smjernice za odgovornu uporabu generativne
umjetne inteligencije u časopisu *Školski knjižničar*

**Hrvatska mreža školskih
knjižničara**

Časopis
Školski knjižničar

Smjernice za odgovornu
uporabu generativne umjetne
inteligencije u časopisu *Školski
knjižničar*

školski knjižničar

Rujan 2026.

Hrvatska mreža školskih knjižničara

Matice hrvatske 41, 43000 Bjelovar

Za Hrvatsku mrežu školskih knjižničara: predsjednica Nataša Mesić Muharemi

Pripremio i uredio: dr. sc. Josip Strija

Lektorirala i korigirala: Iva Ana Pavušek

Grafički oblikovao: dr. sc. Josip Strija

Rujan 2026.

školski knjižničar

Hrvatska mreža školskih knjižničara

Časopis Školski knjižničar

Smjernice za odgovornu
uporabu generativne umjetne
inteligencije u časopisu *Školski
knjižničar*

SVRHA I PODRUČJE PRIMJENE

Ove smjernice uređuju uporabu generativne umjetne inteligencije i drugih alata koji stvaraju, preoblikuju, sažimaju, prevode, analiziraju ili vizualiziraju sadržaj tijekom pripreme, uređivanja i recenziranja radova za časopis *Školski knjižničar*. Primjenjuju se na tekst, podatke, kod, slike, tablice, grafove, prijevode, bibliografske zapise i uredničku komunikaciju.

Uporaba takvih alata nije sama po sebi zabranjena, ali mora biti transparentna, ograničena i odgovorna. Generativna umjetna inteligencija može biti pomoćno sredstvo, ali ne može zamijeniti autorov intelektualni doprinos, uredničku neovisnost ni recenzentovu stručnu prosudbu.

OPĆA NAČELA

- Ljudska odgovornost ostaje potpuna. Osoba koja predaje, procjenjuje ili odobrava sadržaj odgovorna je za njegovu točnost, izvornost, etičnost, zakonitost i primjerenost.
- Uporaba UI-ja mora biti prijavljena kada prelazi razinu osnovne pravopisne, gramatičke ili interpunkcijske provjere ili asistivne tehnologije uporabljene isključivo radi pristupačnosti.
- Svi izlazi UI alata moraju se kritički pregledati. Posebno treba provjeriti činjenice, bibliografske podatke, citate, poveznice, prijevode, kod, brojčane rezultate i vizualne prikaze.
- Povjerljivi, osobni, osjetljivi i neobjavljeni sadržaji ne smiju se unositi u javne UI alate ako nisu osigurani odgovarajuća zaštita, dopuštenje i pravna ili etička osnova.
- UI alat ne može biti autor, koautor, recenzent ni donositelj uredničke odluke jer ne može odobriti konačnu verziju ni preuzeti odgovornost za objavljeni sadržaj.

AUTORI

Autorima je dopuštena odgovorna uporaba UI alata uz ljudski nadzor, provjeru i jasnu prijavu uporabe.

Dopuštena uporaba

- jezično uređivanje, poboljšanje čitljivosti i organizacija vlastitoga teksta;
- prijevod vlastitoga teksta uz stručnu i terminološku provjeru;
- pretraživanje i organizacija literature uz obveznu provjeru svakoga izvora;
- pomoć u istraživačkom dizajnu, analizi podataka, izradi koda ili klasifikaciji, ako je postupak metodološki opisan i provjerljiv;
- izrada objašnjavajućih dijagrama, shema i vremenskih crta uz deklaraciju i provjeru sadržaja i prava;
- izrada vizualizacija koje su vjerno izvedene iz stvarnih podataka i reproducibilnih postupaka.

Obveze autora

- provjeriti točnost svake tvrdnje, podatka, reference, DOI-ja, citata, poveznice, prijevoda i vizualnog prikaza;
- osigurati izvornost rada i prava za sav tekstualni, slikovni, tablični i drugi preuzeti ili prerađeni materijal;
- opisati uporabu UI-ja u metodologiji kada je alat sudjelovao u prikupljanju, obradi, analizi ili prikazu istraživačkih podataka;
- sačuvati dovoljno podataka o uporabi alata da na zahtjev uredništva mogu objasniti alat, verziju, svrhu, postupak, provjere i provedene izmjene;
- u rukopis uključiti izjavu o uporabi UI-ja kada je ona obvezna.

Nedopuštena uporaba

- predaja neprovjerenoga ili prikriveno UI-generiranoga sadržaja kao vlastitoga stručnog ili znanstvenog doprinosa;
- izmišljanje, mijenjanje, prikrivanje ili krivotvorenje podataka, rezultata, citata i bibliografskih jedinica;
- stvaranje ili mijenjanje primarnih istraživačkih slika koje se prikazuju kao opaženi ili izvorni podaci;
- unos neanonimiziranih odgovora ispitanika, transkripata, fotografija, osobnih podataka ili neobjavljenih materijala u javne UI alate bez odgovarajuće zaštite i dopuštenja;
- navođenje UI alata kao autora ili koautora te prebacivanje odgovornosti za pogreške na alat.

Izjava autora o uporabi umjetne inteligencije

Izjava se navodi na kraju rukopisa, prije popisa literature. Treba biti dovoljno određena da uredništvo i čitatelji razumiju što je alat učinio, a što su provjerili i doradili autori.

Primjer: Pri izradi rada korišten je [naziv i verzija alata] za [svrha i opseg uporabe]. Autori su pregledali, uredili i provjerili sav tako nastao sadržaj te preuzimaju punu odgovornost za konačnu verziju rada.

UREDNICI

Urednik mora čuvati povjerljivost rukopisa, osigurati nepristran postupak i zadržati punu odgovornost za svaku uredničku odluku.

Dopuštena uporaba

- tehničke provjere cjelovitosti rukopisa i njegove usklađenosti s uputama časopisa;
- uočavanje jezičnih ili oblikovnih nedosljednosti i pomoć pri jezičnom oblikovanju vlastite uredničke komunikacije;
- opće pozadinsko pretraživanje literature i tema bez unošenja povjerljivoga sadržaja rukopisa;

- pomoćni alati koji rade u sigurnom i ugovorno uređenom okruženju, ako njihova uporaba ne ugrožava povjerljivost i ne automatizira odluku.

Obveze urednika

- provjeriti sadrži li rukopis potrebnu izjavu o uporabi UI-ja i je li ona usklađena s vidljivim opsegom uporabe;
- zatražiti od autora pojašnjenje, izvornu dokumentaciju, podatke ili ranije verzije kada se pojavi osnovana sumnja u neprihvatljivu uporabu;
- razlikovati pogrešku, nedovoljnu transparentnost i ozbiljnu povredu integriteta te postupiti razmjerno težini problema;
- donijeti neovisnu i obrazloženu odluku na temelju sadržaja rukopisa, recenzija, autorova očitovanja i provjerljivih činjenica;
- nakon objave reagirati na utvrđene nepravilnosti ispravkom, uredničkom napomenom, povlačenjem ili uklanjanjem rada, kada je to opravdano.

Nedopuštena uporaba

- učitavanje rukopisa ili njegovih dijelova u javne UI alate;
- prepuštanje UI alatu procjene kvalitete, odabira recenzenata, izrade sadržajne odluke ili komunikacije konačne odluke autoru;
- prihvatanje ili odbijanje rada isključivo na temelju rezultata UI detektora ili druge automatizirane procjene;
- iznošenje optužbe o zlouporabi UI-ja bez ljudske provjere, razgovora s autorom i razmatranja mogućih alternativnih objašnjenja;
- zanemarivanje izmišljenih izvora, neovlaštenih slika, povreda privatnosti, krivotvorenih podataka ili drugih ozbiljnih nepravilnosti.

RECENZENTI

Recenzent je osobno odgovoran za stručnost, sadržaj i obrazloženost recenzije te mora očuvati povjerljivost cijelog postupka.

Dopuštena uporaba

- opće pozadinsko pretraživanje teme ili javno dostupne literature bez otkrivanja sadržaja rukopisa;
- jezično dotjerivanje vlastitoga recenzentskog izvješća ako se u alat ne unose citati, podaci ni drugi prepoznatljivi dijelovi rukopisa;
- signaliziranje uredništvu mogućih problema, kao što su nepostojeće reference, nelogičnosti, neusklađeni podaci ili neprijavljena uporaba UI-ja.

Obveze recenzenata

- rukopis, priloge i komunikaciju tretirati kao povjerljive dokumente;
- recenziju temeljiti na vlastitom čitanju, stručnom znanju, kritičkom mišljenju i neovisnoj prosudbi;

- primjedbe povezane s mogućom uporabom UI-ja obrazložiti konkretnim problemima u rukopisu, a ne općim dojmom;
- sumnju prijaviti uredniku i prepustiti uredništvu daljnju provjeru i komunikaciju s autorom.

Nedopuštena uporaba

- učitavanje rukopisa, sažetka, tablica, slika, podataka, priloga ili njihovih dijelova u javne UI alate;
- prepuštanje UI-ju čitanja, sažimanja, procjene ili pisanja sadržajne recenzije;
- prihvatanje izlaza UI alata bez vlastite provjere ili unošenje izmišljenih primjedbi i izvora u recenziju;
- donošenje konačnoga zaključka da je autor zloupotrijebio UI samo na temelju stila teksta, dojma ili rezultata detektora;
- svaka uporaba UI-ja koja može otkriti identitet autora ili recenzenta, ugroziti autorska prava, privatnost ili integritet postupka.

ZAVRŠNA NAPOMENA

Smjernice se primjenjuju zajedno s ostalim pravilima časopisa o autorstvu, izvornosti, citiranju, istraživačkoj etici, zaštiti podataka, autorskim pravima, povjerljivosti recenzentskog postupka i uredničkoj neovisnosti. U slučaju dvojbe prednost imaju transparentnost, zaštita povjerljivih podataka i provjerljiva ljudska odgovornost.

Hrvatska mreža školskih knjižničara

Časopis Školski knjižničar

**Smjernice za odgovornu uporabu generativne
umjetne inteligencije u časopisu *Školski
knjižničar***

Pripremio i uredio: dr. sc. Josip Strija

Rujan 2026.